

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 100:5

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr H. Bergema, Karoeni; Dr F. A. den Boeft, Rotterdam; Dr E. T. v. d. Born, Heemstede; Mr A. Bouman, Rotterdam; Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Mevr. W. Cremer-de Vries, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. v. Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeck, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; Dr B. Holwerda, Amersfoort; A. Janse, Biggelerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr J. v. d. Linden, Poerworedjo; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr H. Mulder, Deventer; Dr A. Ringnald, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswerd; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smulde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wollega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia Pa.; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr D. K. Wielenga, Capelle a. d. IJssel; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Dr S. U. Zuidema, Solo.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58. — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Over het onkerkelijkheidsprobleem, IV. — Uit de Schrift: Den geesten in de gevangenis gepredikt (1 Petr. 3:19). — Kerkelijk leven: Verbondswraak? „Zwei Männer”. Opleiding predikant Argentinië. Gods alderwerk. Studenten te Utrecht. Opnieuw nationaal-socialisme. De Grootte Catechismus van Zacharias Ursinus, IV. — Even parkeer: Ultra! — Het boek van de week: Het probleem der Schriftcritiek. — Valwetenschap en praktijk: Herman Boerhaave. — Uit de historie: Prof. Dr H. H. Kuyper over het karakter en de bevoegdheid der meerdere vergaderingen, III. — Perschoon. — Correspondentie. — Kerknieuws. — Inhoud 18e jaargang.

HOOFDARTIKEL

Over het onkerkelijkheidsprobleem.

IV.

De bestrijding der onkerkelijkheid.

De bestrijding der onkerkelijkheid is de taak van de Kerk als instituut, van de ambtsdragers en van den enkelen geloovige. Ze zal gedeeltelijk met de bestrijding van de ontkerstening in het algemeen kunnen samenwerken. Dit gemeenschappelijk front is dat der „Evangelisatie”, der „herkerstening”. Over het doel en de methode dezer Evangelisatie is onder ons veel geschreven; het ligt echter in onze bedoeling het onderwerp te beperken tot de bestrijding der onkerkelijkheid alleen. Wel is het goed, vooraf de vraag te stellen, — gegeven het feit, dat beide begrippen elkaar niet volkomen dekken — of de bestrijding der ontkerstening aan die der onkerkelijkheid vooraf dient te gaan of dat het misschien omgekeerd moet.

De Evangelisatie toch komt tot de menschen met de boodschap van den Christus der Schriften, gekruisigd, opgestaan en verheerlijkt, in de gestalte van het Evangelie met zijn eisch: „Geloof in den Heere Jezus Christus” en zijn belofte „en gij zult zalig worden” en stelt dan gewoonlijk den weg naar de Kerk van Christus pas daarna aan de orde. Zeker, elke kerkelijke Evangelisatie, wijst, nadat ze het brood aan de hongerigen heeft uitgedeeld, naar de groote voorraadschuur der kerk, als naar het adres, waar dat van Godswege verstrekte brood wordt uitgedeeld, maar de „Evangelisatie” in haar huidige vorm is toch ten eenenmale ongenoegzaam, om de onkerkelijkheid doeltreffend te bekampen. Want waarom zou de gestrekte arm en de wijzende vinger niet onmiddellijk den verdoolde den kerkweg kunnen wijzen? Er is toch buiten de kerk geen zaligheid? Naar onze meening behoeft de bestrijder der onkerkelijkheid niet steeds den weg der evangelisatie eerst af te loopen, voor hij aan de kwestie van de kerk toe is. Alleen al het „simpele” feit, dat er in onze vergankelijke wereld kerken staan en torenspitsen naar boven wijzen, alléén al de omstandigheid, dat in stad en dorp de kerkgebouwen „in het midden” staan, zijn in staat den verdoolde te confronteren met de symboliek van de onzienlijke wereld, in welker middelpunt Jezus Christus staat, het Hóófd der kerk. Over elk kerkgebouw van hout en steen vallen de schaduwen van de torens en tinnen van het onbeweeglijk Koninkrijk: De weg naar Jezus Christus is de weg naar de kerk; dat wás hij gisteren, dat zal hij morgen nog zijn. Nergens in die mate, als hier, bij de bestrijding der onkerkelijkheid, staat „de Kerk in het midden”.

Wat we voor alles noodig hebben, is een kerkelijke statistiek. Met als tegenhangster een onkerkelijke. De bevolkings-administratie op stad- en gemeentehuizen dient zóó te worden ingericht, dat het bevolkingsbureau der gemeente de kerkelijke geografie tot haar recht doet komen. Elk kerkgenootschap moet — zal het goed zijn — haar lid-

matenboek onmiddellijk kunnen vergelijken met de gegevens der bevolkingsboekhouding. Kerkelijke en gemeentelijke administratie zouden bij innige samenwerking gegevens kunnen verschaffen, die zoowel voor de wetenschappelijke beoefening der kerkelijke geografie als voor de praktijk der zielszorg in de „ontkerstende gemeente” van het hoogste belang zouden blijken. Een klein voorbeeld moge dit verduidelijken: in een gemeente van 4000 zielen is een Geref. Kerk van 364 leden volgens de kerkelijke administratie. De burgerlijke gemeente registreert echter blijken een opgave in Januari 1938: 528 Gereformeerden. Nu behoort zoo'n kerkeraad onmiddellijk zijn ledenlijst met de als Gereformeerd ingeschrevenen op het gemeentehuis te vergelijken, om te weten, of er inderdaad Gereformeerden wonen, die niet met de plaatselijke kerk meeleven, en zoo ja, wie. In die gemeente wonen 218 onkerkelijken. Van deze wordt echter in het geheel geen lijst bijgehouden en bij eventuele informatie ten bevolkingsbureau kunnen geen inlichtingen worden verstrekt over de bewoners van dit „Niemandland”. De adressen van de „onkerkelijke gemeente”, van hen, die van alle kerkelijke bearbeiding zijn verstoken, zijn niet in het bezit der kerkgenootschappen. Dat de gemeente der onkerkelijken geen lidmatenboek bezit, is de groote handicap voor een systematische bearbeiding. Deze bevolkingsgroep wordt met rust gelaten en vervalt daardoor al verder in een a-religieuze levenshouding. Alléén zulk een „lidmatenboek” zou de Christelijke kerken in staat stellen een enquête in te stellen naar al wat buiten eenigen kerkmuur leeft en naar de structuur der onkerkelijke wereld.

Bij de geboorte van elk kind, dat „buiten” de kerk ter wereld komt, zou den ouders moeten worden gewezen op de wijding van dit jonge leven door den Heiligen Doop, de door God Zelf geopende deur van de kerk. Bij elk sterfgeval „buiten” de kerk moest toegang tot het sterfhuis worden gevraagd, om den verwanten te wijzen op het levend lidmaatschap der Christelijke Kerk, dat met den dood niet ophoudt, maar eeuwig blijft. Men mag dit weer „evangelisatie” noemen, het zij zoo, maar ze is in elk geval niet de gebruikelijke.

Geen „reclame” voor de kerk. De Moeder der geloovigen laat niet voor zich trompetten, maar bewijst haar liefde, ieder, die tot haar komt. De kerk is er in deze wereld, omdat God haar gewild heeft, omdat onze Heere Jezus Christus, haar door „de offerande des kruises” heeft gesticht en alom en altijd met Zijn Geest in haar tegenwoordig is. Dit perspectief te openen voor „alle zwerfers zonder vaste woning” is voor de bestrijding der onkerkelijkheid levensnoodig, al zal het zeer, zéér moeilijk vallen, een generatie, die zich blind staart op het kerkvólk en zijn gebreken, terug te leiden naar den Heer der kerk, die Zijn volk „van hunne zonden zalig maakt”.

Concludeerend en resumeerend laat zich het volgende verklaren:

Er bestaat verband tusschen het kerkelijk vraagstuk en het onkerkelijkheidsprobleem. Van den aard en het wezen van dat verband valt thans nog weinig te zeggen. De omvang der onkerkelijkheid is blijken de officiële statistiek in Nederland buitensporig groot, grooter dan in de ons omringende landen. Het grootst is ze in de groote steden, vooral in Amsterdam, Haarlem, Groningen, Leeuwarden, Zaandam e.a., maar ook het platteland, zoowel van Noord-Nederland, als van Noord-Holland benoorden het IJ, heeft een hoog percentage onkerkelijken. Bezuiden den Moerdijk is van een onkerkelijkheidsprobleem praktisch nog geen sprake.

De ontstaansstijd ligt in het begin der twintigste eeuw; als voornaamste oorzaak kan de social-democratie worden aangemerkt, die in haar krachtige organisatie voor kerk en kerkelijk leven geen

plaats heeft ingeruimd: andere oorzaken zijn wel aan te wijzen, maar komen pas op de tweede plaats.

De bestrijding der onkerkelijkheid is deels een onderdeel van de evangelisatie, deels een meer rechtstreeksche beïnvloeding van den onkerkelijken mensch door de kerk, als „kerk-an-sich” op welker bezinning de kerk zich moet toeleggen. Zij dient zich meer dan voorheen rekenschap te geven, van haar plaats in deze wereld, van haar wezen en bestaansrecht, d.w.z. ze behoeft niets te „doen”, ze heeft alleen maar te „spreken”. De boodschap van haar Hoofd. Daarmee staat of valt ze in de branding der onkerkelijkheid. En die tot haar behooren, zullen in leven en sterven „leesbare brieven” van haar Hoofd, Jezus Christus, dienen te zijn. De groote kracht in de bestrijding der onkerkelijkheid is de belofte, dat Gods gemeente, dat de Christelijke Kerk, niet zal worden overweldigd door „de poorten der hel”. De strijd tegen de onkerkelijkheid draagt de belofte van de overwinning in zich, want het geloof overwint de wereld.

Gr. J. W. AGTERKAMP.

Literatuur:
Uitkomsten der Algem. Volkstelling, Deel III (Kerkelijke Gezindte).
(Uitgave Centr. Bureau voor de Statistiek, 's-Gravenhage, 1933).
Prof. Dr W. J. Aalders: De nood des tijds.
Idem: De roep der kerk.
R. C. Encyclopedie, art. „Nederland-kerkelijk”.

UIT DE SCHRIFT

Den geesten in de gevangenis gepredikt.

In Denwelke hij ook, henengegaan zijnde, den geesten, die in de gevangenis (zijn), gepredikt heeft. 1 Petr. 3:19.

Dat men van oude tijden af dit woord heeft misverstaan, en gebezigt als bewijsplaats voor de stelling, dat de mogelijkheid, om wederom tot genade te komen, ook na den dood nog wordt verleend, is vooral te danken aan twee factoren: men schonk te weinig aandacht aan het verband; bovendien was de specifieke betekenis van den term „prediken” in het vergeetboek geraakt. Als wij b.v. lezen, dat Jezus het evangelie des Koninkrijks predikte, en nadenken over de vraag, wat nu eigenlijk het nieuwe is bij Jezus, in onderscheiding van de profeten, dan zoeken we het verschil in den inhoud van Zijn boodschap: de profeten spraken van wat anders, maar Hij predikte het Koninkrijk.

Toch is dat onjuist. Niet dit is het nieuwe bij Jezus, dat Hij het evangelie van het Koninkrijk predikte, maar dit: dat Hij dat evangelie predikte. Het verschil ligt niet in den inhoud, maar in het karakter van hun boodschap. Er komt niet een nieuwe leer, maar er is een nieuw feit. Prediken is het uitroepen van een gebeurtenis; het is de acte der proclamatie. De profeten hebben geprofeteerd van het Koninkrijk; ze hebben gezegd: straks zal het komen; en zij hebben den eigenlijken inhoud ervan reeds bekend gemaakt. Maar het prediken moesten ze overlaten aan Jezus; want Hij zegt: het is nu gekomen; de inhoud der Schrift was u reeds bekend; maar heden is deze Schrift in uw ooren vervuld. Bij prediking gaat het dus altijd om het woord der vervulling.¹⁾

Dus verhindert ons reeds de pregnante zin van dezen term te denken aan een brengen van het evangelie aan de dooden. De profeten hebben dat

1) Friedrich bij Kittel, Th. Wb. III, sv Kérussos; vrl. 700, 32ff; 702, 36ff; 709, 30ff; de verklaring van dezen tekst (706, 9ff) bevredigt niet.

nimmer in uitzicht gesteld; en dus viel er voor Christus niets te prediken in dien geest. Onze tekst zegt niets anders dan dit: dat Christus na Zijn hemelvaart den geesten in de gevangenis mededeeling heeft gedaan van een bepaald feit. Hij heeft toen, als heraut²⁾, een bepaalde gebeurtenis uitgeroepen. Zijn hemelvaart als zodanig beteekende voor die dooden de proclamatie, dat nu een feit werd, wat de profeten reeds hadden aangekondigd.

Voor den inhoud van Christus' gevangenis-prediking zijn we dan ook aangewezen op de profeten; hier dan met name op de boodschap, die Noach tot zijn tijdgenooten heeft gericht. Daarover kan geen verschil van gevoelen bestaan: dit was een aankondiging van gericht. We hebben m.i. dit woord dus zóó te verstaan, dat Christus in zijn hemelvaart aan „de geesten in de gevangenis” heeft bekend gemaakt, dat nu Noach's profetie in vervulling ging. M.a.w. dat het toen aangekondigde gericht nu ging komen. Zoo krijgt ook de mededeeling een scherpere zin, dat „het tegenbeeld, de doop ons nu behoudt”, n.l. in het gericht, dat in Christus' hemelvaart ontketend werd en geproclameerd.

Nu rijst natuurlijk aanstonds de vraag, of deze prediking van Christus voor Noach's tijdgenooten nog wel noodig was; ja, of die voor hen wel eenige beteekenis had. Immers, Noach was voor hen al geweest de prediker der gerechtigheid (II, 2:5); Noach was reeds heraut van het gericht voor zijn tijdgenooten geweest; en dat gericht was ook al gekomen: deze geesten zijn immers ondergegaan in den zondvloed, en worden nu bewaard in de gevangenis. Hoe kan Christus bij Zijn hemelvaart een gericht proclameren, dat al lang gekomen is?

Maar we moeten toch niet te haastig zijn. Inderdaad, dit geslacht had het oordeel Gods al over zich zien losbreken; en ze merkten nog dagelijks den toorn Gods, die hen in verzerke bewaard hield. Alleen: dit was het volle gericht nog niet; ze zitten in voorarrest, maar de eigenlijke terechtstelling laat nog op zich wachten. Zeker, zij waren gestorven, terwijl Noach bleef leven; het gericht was gekomen over de goddeloozen, en de openbaring der genade voor de rechtvaardigen. Maar wat zei dat tenslotte nog? Beteekende dat, dat het nu uit was met het geweld der goddeloozen, en dat de geloovigen de aarde erfelijk bezaten? Welneen! Zij waren gestorven; maar enkele eeuwen later Noach zelf toch ook! Bij den zondvloed was er dus wel even scheiding gemaakt; maar die scheiding was allang weer tenietgedaan; ook Noach was gestorven, de belofte niet verkregen hebbende.

En wel bleef Noach's geslacht in leven; maar straks openbaart zich daar opnieuw de ongerechtigheid. Kort na den zondvloed is de situatie feitelijk precies eender als daarvoor.

Let ge dus op de „hel”, op den hades, dan zegt ge: de definitieve scheiding is nog niet voltrokken; de goddeloozen zijn daar; maar Noach is er ook. En kijkt ge rond op de aarde: eenerlei wedervaart den vrome en den goddelooze. In de dagen van Petrus hebben weer de heidenen de overhand. Wat is er nu eigenlijk terechtgekomen van de scheiding, die de zondvloed had gemaakt?

En eigenlijk was het nog erger; er was een tweede „zondvloed” geweest; een nieuwe openbaring van den toorn Gods; maar daarbij was het tegendeel aanschouwd van den eersten vloed: Jezus Christus, de volmaakte Rechtvaardige, de groote Prediker der gerechtigheid, was gedood. De groote Noach is van de aarde verdaan; maar zijn vijand zag men leven.

Van de eerste scheiding werd al eeuwen niets meer gezien; noch bij de dooden, noch bij de levenden. En nu de tweede scheiding komt, nu is die juist anders: de dreiging is veranderd in een belofte voor de onrechtvaardigen; en de belofte voor wie gelooven, wordt hier een dreigement. Dat is voor Petrus de inhoud van dat: Christus, gedood in het vleesch.

Maar hij weet ook van betere dingen: Hij is levend gemaakt door den Geest. En dat niet alleen. Want was hij op de aarde weer gebleven, de triomf zou nog niet volkomen zijn, en de scheiding nog niet definitief. Maar Christus is ook in dien Geest „heengegaan”. En hier staat hetzelfde woord, dat in vers 22 is vertaald door „opgevaren”. Bedoeld is dus de hemelvaart. En nu komt er werkelijk definitieve scheiding; er is weer gerichtsoefening als in de dagen van den zondvloed, en die komt nu tot rust: de groote Rechtvaardige, de meerdere van Noach, komt nu tot de volle glorie. Maar zoo is de hemelvaart meteen de proclamatie voor iedereen, „ook” voor de geesten in de gevangenis, dat nu het uiterste gericht aanstaande is; dat het eigenlijk al begonnen is. Wat Noach had geprofeteerd, dat werd nu in volten zin door Christus gepredikt. De scheiding, die in Noach's dagen even zichtbaar werd, maar toen weer spoorloos verdween, die zet zich nu door met kracht. Noach's prediking bleef roepen om deze groote proclamatie van het jongste gericht door Christus.

Maar nu de groote crisis is uitgeroepen, en feitelijk al begonnen, nu kunnen dan ook de geloovigen, tot wie Petrus zich richt, getroost zijn. Ze hadden veel te lijden in die dagen: van de heidensche overheid; van harde heeren; soms van eigen man. Zij leden eigenlijk al de moeite, die Noach van zijn tijdgenooten moest verdragen. Petrus heeft gezegd, dat ze moeten verdragen. Maar hij zegt erbij, dat ze ook werkelijk kunnen verdragen. Zij gelooven immers in Jezus Christus, opgevaren ten hemel. Zij weten dus, dat het jongste gericht al is geproclameerd, dat het niet maar als toekomstig is geprofeteerd, maar als feit is uitgeroepen. In die situatie kunnen zij, en wij, wel verdragen de vijandschap: de hemelvaart verleent ons daartoe de kracht.

A.

B. H.

KERKELUK LEVEN

Verbondswraak?

In onze om des tijds wil slechts de hoofdzaken toucherende artikelen over het verbond, kwamen we toe aan de kwestie der verbondswraak. Is die er nog, of is die er niet meer?

We laten eerst Dr Thijs spreken. Deze heeft zijn oor te luisteren gelegd bij anderen, en bevond, dat zij de verbondswraak ook onder „het Nieuwe Testament” leerden. Daarmee is hij zelf het dan niet eens. Hij acht het een stuk van kapitaal belang, hetgeen het ook inderdaad is, wijl de loochening van Dr Thijs feitelijk de kern vormt van zijn oppositie tegen ander verbondsbewoening. Dr Thijs schrijft:

„Tot verdediging van de meening, dat het genade-„verbond verkoren en verworpen omvat, wordt wel „aangevoerd, dat volgens de Schrift het verbond toch „verbroken kan worden en de wraak des verbonds den „bondsbreker treffen zal.”

„Dat de Schrift” — zoo gaat Dr Thijs verder — „dat de Schrift dit leert, moet worden toegestemd; alleen „maar: zij leert dat wel van het oude, maar „niet van het nieuwe verbond. Integen- „deelt zegt ze, dat het nieuwe verbond niet „kan worden verbroken.”

Bewijs voor deze stelling is dan bij Dr Thijs Hebr. 8:7-13. We gaan nu daar niet verder op in. We citeren alleen nog maar Dr Thijs' ingrijpende „conclusies” uit deze Schriftplaats:

„Van een bondsbreuk kan dus ook geen sprake meer zijn. (Kon onder de oude bedeeeling „gebeuren, dat de gehoorzaamheid, waartoe het verbond „verplicht, niet werd betracht. Onder de nieuwe „bedeeeling is dat onmogelijk, al zal die „gehoorzaamheid altoos gebrekkig zijn. Wel is het waar, „dat het verbond, zooals het aan ons verschijnt, „verbroken kan worden. Zooals het aan ons ver- „schijnt, behoren al de kinderen der geloovigen er toe „en zij vervullen niet allen de verplichtingen van het ver- „bond. Maar dan moet van zulken gezegd worden, dat „zij tot het verbond naar zijn wezen nooit hebben „behoord.”

Tot zoover Dr J. Thijs.

Nu hebben we in ons voorgaande artikel reeds, niet zonder beroep op Prof. Grosheide en ook Prof. Aalders, trachten aan te toonen, dat deze beweringen, al worden ze als „conclusies” (let op het: „dus”) aangediend, toch in werkelijkheid geen conclusies zijn uit Hebr. 8.

Onwillekeurig slaan we daarom het oog op andere Schriftplaatsen. Want de kwestie, die door Dr Thijs zóoal niet opgeworpen, dan toch met een paar forsche uitspraken als afgedaan beschouwd wordt, raakt wel degelijk de „interpretatie” onzer belijdenisschriften („interpretatie”; men weet wel, hoe ik dit overigens bedenkelijke woord hier bedoel). Als Dr Thijs kortweg constateert, dat het verbond thans niet meer verbroken kan worden, hoe is dan te verstaan, dat de Catechismus spreekt van een „ontheligen”, een „profaneeren” van het verbond onder het Nieuwe Testament? De Catechismus, die, in vraag 82, zegt, dat door toelating van openlijk ongeloovigen en ongehoorzamen „het verbond Gods ontheiligd, geprofaneerd wordt”? De Catechismus, die, in vr. 81 van de hypocrieten zegt, dat zij zich een oordeel eten en drinken? Kan dat oordeel soms óók verbondswraak zijn? Of daarmee dreigen?

We noemden daar den Catechismus, en denken daarbij vanzelf aan Zacharias Ursinus, die in zijn totstand-koming zulk een ruim aandeel genomen heeft. Welnu, Ursinus heeft zelf zich bezig gehouden met de kwestie der bondsbreuk. Aanleiding daartoe was een debat over de beteekenis der besnijdenis en daarmee samenhangende kwesties¹⁾. In dat debat — dat ons nu verder niet te interesseeren heeft — was ook ter sprake gekomen de beteekenis van Genesis 17:14; we lezen daar (volgens vertaling Prof. Aalders): „de mannelijke onbesnedenen, die zich het vleesch zijner voorhuid niet zal laten besnijden, die mensch zal uitgeroeid worden uit

1) Refutatio Thesauri cuiusdam Velitis, hastas ab aliis amentatas in scientis, ad oppugnandum sacramentorum finem primum, principale & proprium, nempe quod Deus per haec, tanquam visibilia signa & pignora, suam erga nos gratiam testificando, fidem & beneficiorum suorum communionem in nobis auget atque confirmet, Opera, II, Heidelbergae, Lancelot, 1612, Kol. 1665 sqq., zie 1669/1670.

het midden van zijne verwanten, die heeft mijn verbond verbroken”. Ursinus leidt ons hier wel een andere richting uit, dan Dr Thijs in „De Heraut” het doet. Op meer dan één punt. Ook in dit opzicht, dat hij de zonde der verbondsverbreking demonstreert, niet alleen aan deze oud-testamentische, doch óók aan nieuw-testamentische uitspraken, rakende de reeds gevestigde nieuw-testamentische gemeente. Naast den bondsbreker uit Genesis 17:14, en op één lijn met hem, plaatst hij de Farizeën en wetgeleerden, die „den raad Gods tegen zichzelf hebben verworpen”, door Johannes' doop niet te zoeken, Lucas 7:30. Wij voor ons zullen hier geen discrepantie tusschen Dr Thijs en den vader van den Catechismus constateeren; want primo is deze uitspraak aangaande „den raad Gods” exegetisch te zwaar, om zoo maar in dit debat dienst te kunnen doen, en secundo zijn de Farizeën uit de periode van het Oude Testament opgekomen, hebben ze het Nieuwe niet aanvaard, en kunnen ze dus kwalijk als voorbeeld voor bondsbreuk binnen den nieuw-testamentischen verbondskring dienen, ook al zou men de kantteekeningen willen volgen, als deze zeggen, dat de Farizeën en wetgeleerden, hier bedoeld, verwerpers waren van „de middelen, die God naar Zijn wijzen raad verordeneerd heeft in het nieuwe verbond, om daardoor de menschen ter zaligheid te brengen”. Lucas 7:30 blijve derhalve rusten. Maar — Ursinus gaat nog verder, en wijst ook op 1 Corinthhe 11:29: die op onwaardige wijze van dit brood eet, die eet zich een oordeel. Misschien wordt nu meteen duidelijk, waarom wij zóo even reeds op dat „oordeel” heenwezen. Ursinus teekent bij deze plaats aan, dat verachting van het teeken overspringt op de beteekende zaak; wanneer nu van den éénen kant (blijkbaar hier van de zijde der menschen) de „conditie” met voeten getreden wordt, dan wordt ook de belofte, die van de andere zijde gedaan is (hier blijkbaar van Gods zijde) vergeefs, ze werpt geen effect mee af; want dan is die andere partij niet meer gehouden tot naleving er van. We hebben hier een geval — aldus Ursinus — dat parallel loopt met Jeremia 31:32: het verbond, dat uw vaderen vernietigd hebben (irritum facere — van effect berooven, ijdel maken); ook deze uitspraak, zegt Ursinus, ziet op nog iets anders dan alleen op de wet, en de wetgehoorzaamheid; zij slaat ook op de beloften, zoo zegt Ursinus. Of hij hier goed exegetiseert, kan ons thans weer niet interesseeren: het is om de dogmatische inzichten van den vader van den Catechismus te doen. Dit is wel duidelijk, dat hij de „verbondswraak”, gelijk hij die onder het Oude Testament ziet functioneeren (in onthouding van den beloofden zegen aan verachters des verbonds), óók ziet werken in degenen, die des Heeren Avondmaal profaneeren (staande op het terrein van het Nieuwe Verbond). In hetzelfde verband wijst Ursinus nog op Rom. 4:14: indien degenen, die uit de wet zijn, erfgenamen zijn, zoo is het geloof ijdel geworden en de belofte is niet gedaan; alsmede op Gal. 5:2: zoo gij u laat besnijden, zal Christus u van geen nut zijn.

Hiermee is natuurlijk over het eigenlijke probleem nog maar weinig gezegd. Niet eens het begrip der verbondswraak is ter sprake gekomen. Gelijk het „oordeel”, dat men zich eet en drinkt, in 'afgetrokkenne gerede, zoowel een tijdelijk als het eeuwige oordeel zou kunnen beteekenen, zoowel kastijdend als straffend wezen kan, zoo is ook de wrake des verbonds, zonder nader onderzoek, niet zoo maar als eeuwige „wraak” te beschouwen. Willem Tullinck, in zijn veelszins onklare tractaat „De Schending van het Recht des Verbonds gewroken” (verhandeling over Leviticus 26:23-26), kent zoowel een „verbondswraak”, die kastijdt voor een tijd en instrument der zoekende liefde is, als een andere, die vergeldt, verdoemt, den eeuwigen toorn doet komen.

Ieder voelt, dat hier vragen rijzen, die althans nadere overweging vragen. We moeten tot onze spijt hier afbreken, en hopen een volgende keer verder te gaan.

K. S.

„Zwei Männer.”

De radio — een forsche stem: Hitler's „historische rede” van deze week.

Wie herinnert zich niet uit die rede die ééne passage, waarin Hitler verklaarde, dat het eigenlijke probleem niet was Tsjecho-Slowakije, doch: de heer Benes? Alsmede dat andere, dat op het oogmerk twee mannen in Europa elkander tegen gingen treden: de één was de heer Benes, de ander hij zelf. Zwei Männer....

Aan deze voor de waardeering van Hitler's ondernemen nog al gevaarlijke woorden, word ik indachtig, als ik uit enkele bladen de artikeltjes me voor ogen stel, die in den laatsten tijd de geschillen in onze kerken voorstellen als persoonlijke geschillen. Zwei Männer.... Herr Dr X, en Herr Dr Y.... Het eigenlijke probleem is niet genadeverbond, algemeene genade, kerkrecht, Rutgers-Kuyper, inwendige-uitwendige roeping, nihilisme, afwijking van de belijdenis, een erger dan-vóór-Asse-toestand, een reeks van „confessionele geschillen”, dreigende deformatie, doch Herr So en So ter eener, en Herr Dieser en Jener ter ander zijde. En als dat nu maar in orde was, dan liep alles maar weer op rolletjes. Gelukkig — zoo rapporteeren enkele broeders — is er al één persoonlijk geschil tusschen twee broeders in der minne geschikt, en och mochten er nu maar meer van die soluties volgen. Dan ware verder alles goed.

Hierin is veel te waardeeren. We hebben respect voor wie naar den vrede haakt, en kunnen het best hebben,

dat enkel hatelijks last hadde zijn, als — zieracht een hevig wel korte 'tweer in attentie v

Maar r vooral vo

Voor o ook eens deels pers in publie daarna e in orde erg mis enigszin die van l vermeld, dat 'alle verteld h

Maar je heid in s Tegen dit geschillen Sommige redderen schijnt, d het avon doen. Dat moet inza moeten. E ander o geschillen uit verke zaken, di met veel gebracht personali dan moet aangedien verdenkt trouw in onwetens manier, is, en wa de zoove

Wie va niet late Benes). E uit gepm den aan zeggen: „Of — gist 't v verstand.

Opleidi

In har predikan

f 2,50 va tin „ 2,50 do ge

„ 1,— va „ 1,— va „ 10,— va „ 1,— va „ 5,— on „ 1,— va „ 1,— va „ 10,— va er

„ 3,— va „ 3,— va

Dat is Harteli O ch, giro: 1272

Gods a

„ Opedr Gods plo Waar ste En waar Totdat d

Vanwaar Die ooge Maakt 't Is 'tgeen

Zie naar heur lie — Gods r

Zoo zend waar dro tot Zijne

Studen

De Ras zoekt de den nieu op kame als regel

2) Greijdanus, Petrus, (K.V.), 62 v.v.; Bavinck, Dogm. 4e dr. III, 403, 479; IV, 606, 608 v.